

HET GEBRUIK VAN MEDISCHE INFORMATIE
IN PRIVATE VERZEKERINGEN

REEKS GEZONDHEIDSRECHT

Redactie: Tom Balthazar

Filip Dewallens

Thierry Vansweevel (Voorzitter)

HET GEBRUIK VAN MEDISCHE
INFORMATIE IN PRIVATE
VERZEKERINGEN

Sarah DEFLOOR

Het gebruik van medische informatie in private verzekeringen
Sarah Defloor

© 2014 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

Coverafbeelding: Henry Permeke, Boten op het strand te Heyst - Sincfala,
Museum van de Zwinstreek

ISBN 978-94-000-0475-7
D/2014/7849/28
NUR 823

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

VOORWOORD

Dat je huisarts gegevens over je bijhoudt, is de normaalste zaak van de wereld. Hij/zij doet dat om jou als patiënt zo goed en kwaliteitsvol op te volgen. Waar de meeste mensen niet bij stilstaan, is dat ook verzekeraars gezondheidsgegevens bijhouden. Je komt meestal pas tot die ontdekking op het moment dat je een hospitalisatieverzekering afsluit of een huis koopt en ook een schuldsaldoverzekering wil afsluiten. Voor kandidaat-verzekerden is dit vaak verwarrend: gaat het om een arts die ik in vertrouwen alles kan zeggen? Waarom moet ik zoveel medische gegevens bezorgen? Hoe komen verzekeraars op basis daarvan tot een premievoorstel? Wat gebeurt er met mijn medische gegevens? Mogen (artsen van) verzekeraars alles vragen?

Sarah DEFLOOR geeft in dit boek op een overzichtelijke wijze weer hoe je zowel bij het afsluiten van een verzekering als bij de aangifte van een schadegeval in aanraking komt met medische gegevens verzameld door verzekeraars. Dat een verzekeraar gegevens nodig heeft om een risico te kunnen verzekeren, is evident. Dat dit niet onbegrensd kan, is ook evident – en toch bestaan er op dit moment geen afspraken over hoe dit idealiter geregeld zou moeten zijn. Ook voor een medisch onderzoek zijn de juridische regels en relaties tussen alle partijen op dit ogenblik in onze wetgeving afwezig of niet duidelijk.

Dat deze onduidelijkheden aanleiding geven tot conflicten zal geen verwondering wekken. De kandidaat-verzekerde trekt daarbij meestal aan het kortste eind: hij kiest tussen een verzekering of geen verzekering of staat voor een eindeloze discussie, al dan niet voor de rechtbank, die tijd en geld kost.

Dringend tijd dus om het huidige Belgische juridische kader op het vlak van verzekeringen aan te pakken. Sarah DEFLOOR geeft met haar voorstellen tot verbetering in dit boek de wetgever geen excuus om niet aan de slag te gaan. Knap werk dus, maar dat kan ook niet anders van deze knappe madam!

Ilse WEEGHMANS

Directeur Vlaams Patientenplatform vzw

DANKWOORD

Aangezien een zekere B.D.W. uit A. tegenwoordig de ene Latijnse spreuk na de andere om onze oren slaat, lijkt het haast onmogelijk om een dankwoord zonder te beginnen. Op zoek naar een gepaste slagzin hoefde ik gelukkig mijn oude cursussen niet op te duikelen. Nee, de familie Meeus – waartoe ik ondertussen al bijna drie jaar officieel behoor – heeft zich er eentje als motto toegeëigend: *pro se quisque*. Oftewel, ieder naar eigen vermogen. Gelukkig stond ik er niet alleen voor en mag ik heel wat mensen bedanken.

Vooreerst wil ik mijn promotor Herman Nys en copromotor Caroline Van Schoubroeck bedanken.

Bedankt ook aan mijn vroegere collega's op het Centrum voor Biomedische Ethiek en Recht. De dagelijkse Spar-uitstapjes kwamen in elk voorgaand dankwoord aan bod en ook ik kan het niet laten: iedere dag was er een gezellig uitstapje en een fijn begin van een deugddoende middagpauze. Graag wil ik twee collega's onder hen uitdrukkelijk bedanken. Myriam, de stille, of beter gezegd sterke kracht op het centrum. De leuke babbeltjes, praktische hulp en vriendschap betekenen veel voor mij. Bedankt! Tom, jij noemde me de Frankie Loosveld van ons eiland. Ben jij dan Michel Drets of Guido Pallemans? In ieder geval bedankt voor al je steun en hulp de voorbije jaren.

Ook mijn – ondertussen alweer niet zo – nieuwe collega's bij het Vlaams Patiëntenplatform wil ik bedanken voor de voorbije maanden. Ik voelde me door hen enorm geruggesteund. Het is fantastisch om in dit gedreven en enthousiaste team aan de slag te zijn. Yes, we can!

Ook mijn lieve familie en vrienden wil ik bedanken. Bedankt voor jullie schouder en schouderklopjes. Moeke en Paps, bedankt om altijd in mij te geloven. Jullie zijn een bron van inspiratie en een rots in de branding. Mijn lieve zusjes: jullie staan altijd klaar en betekenen alles voor mij. Bea, ook jij bedankt voor de positieve vibes en de goede moed.

Last but not least, zijn er uiteraard Senne en onze Gust. Iemand zei ooit al limerickend 'een doctoraat en een baby, dat is crazy' (of toch zoiets). Ik kan het alleen maar aanraden: Gustje zorgde voor de broodnodige deadline en drijfveer en bovenal ook voor de nodige ontspanning en vreugde.

Dankwoord

Senne, jou moet ik eigenlijk niet meer zeggen hoe dankbaar ik ben. Zonder jou had ik dit nooit gedaan. Je hebt me gesteund, je hebt me geholpen, je hebt me gepord, je hebt me gesust en je heb geluisterd. Bedankt voor alles!

Sarah Defloor

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	v
<i>Dankwoord</i>	vii
<i>Lijst van afkortingen</i>	xv
Inleiding	1
DEEL I. ONDERZOEKSKADER	
Hoofdstuk I.	
Probleemstelling	5
Hoofdstuk II.	
Methodologie	13
Hoofdstuk III.	
Opbouw van het boek	17
DEEL II. GEZONDHEIDSGEGEVENS IN DE CONTEXT VAN PRIVATE VERZEKERINGEN	
Hoofdstuk I.	
Begrippen	23
Afdeling 1. Gezondheidsgegevens	23
§ 1. Definitie van gezondheidsgegevens	23
§ 2. Genetische gegevens als bijzondere categorie van gezondheidsgegevens	29
Afdeling 2. Private verzekeringen	31
§ 1. Private verzekeringen en sociale verzekeringen	31
§ 2. Persoonsverzekeringen	33
Hoofdstuk II.	
Het vergaren van gezondheidsgegevens in de context van private verzekeringen	37
Afdeling 1. Redenen voor het vergaren van gezondheidsgegevens	37
§ 1. Verzekering en segmentatie	38

§ 2. Het maken van onderscheid in het licht van de antidiscriminatiewetgeving	42
Afdeling 2. De instrumenten om gezondheidsgegevens te vergaren	44
§ 1. Gezondheidsverklaring	46
§ 2. Medische vragenlijst	47
§ 3. Medische verklaring	48
§ 4. Medisch onderzoek	49

Hoofdstuk III.

Partijen betrokken bij het vergaren van gezondheidsgegevens	51
--	-----------

Afdeling 1. De private verzekeraar	51
Afdeling 2. De persoon wiens gegevens worden vergaard	53
Afdeling 3. De nabestaanden	53
Afdeling 4. De artsen	53
§ 1. De adviserend arts aangesteld door de verzekeraar	54
§ 2. De raadgevend arts van de verzekeraar	55
§ 3. De door de verzekerde gekozen arts	55
§ 4. De arts van de verzekerde	56
§ 5. De behandelende arts	56

Hoofdstuk IV.

Besluit	57
--------------------------	-----------

DEEL III. HET JURIDISCH KADER VAN TOEPASSING OP GEZONDHEIDSGEGEVENS IN DE CONTEXT VAN PRIVATE VERZEKERINGEN

Hoofdstuk I.

Inleiding	65
----------------------------	-----------

Afdeling 1. Schets van het te onderzoeken juridisch kader in België	65
Afdeling 2. Schets van het juridisch kader in Nederland: specifieke wetgeving	67
Afdeling 3. Schets van het juridisch kader in Frankrijk: geen specifieke wetgeving	69

Hoofdstuk II.

De spontane mededelingsplicht (art. 5 WLVO)	73
--	-----------

Afdeling 1. Voorwerp van de mededelingsplicht	76
§ 1. Alle bekende omstandigheden	76
§ 2. Redelijkerwijs een invloed op de risicobeoordeling door de verzekeraar	79

Afdeling 2. Uitzonderingen op de mededelingsplicht	91
§ 1. Omstandigheden die de verzekeraar reeds kende of redelijker- wijs had moeten kennen.	91
§ 2. Genetische gegevens	94
§ 3. Individuele voortzetting van een (niet-) beroepsgebonden ziekteverzekeringsovereenkomst	99
Afdeling 3. Persoonlijke verplichting in hoofde van de verzekeringnemer . . .	101
§ 1. Verzekeringstussenpersoon.	101
§ 2. (Kandidaat-)verzekeringnemer en verzekerde	103
Afdeling 4. Duur van de verplichting.	105
Afdeling 5. Sancties bij schending van de mededelingsplicht	106
§ 1. Het opzettelijk verzwijgen of onjuist meedelen van gegevens (art. 6 WLVO)	107
§ 2. Het onopzettelijk verzwijgen of onjuist meedelen van gegevens (art. 7 WLVO)	108
Afdeling 6. De mededelingsplicht in rechtsvergelijkend perspectief.	110
§ 1. Nederland.	111
A. Spontane mededelingsplicht en vragenlijst	111
B. De mededelingsplicht van genetische gegevens.	114
§ 2. Frankrijk.	118
A. Verplichting vragen te beantwoorden	118
B. Genetische gegevens.	119
Afdeling 7. Besluit	121
 Hoofdstuk III.	
Medische informatie in persoonsverzekeringen (art. 95 WLVO)	129
Afdeling 1. De totstandkoming van artikel 95 WLVO: nood aan medische informatie versus het medisch beroepsgeheim.	131
Afdeling 2. Het onduidelijke toepassingsgebied van artikel 95 WLVO	134
Afdeling 3. Medische verklaringen bij leven	136
§ 1. Het begrip medische verklaring	137
A. Een afschrift is geen medische verklaring.	138
B. Een medisch verslag, al dan niet gebaseerd op een medisch onderzoek.	140
C. Medische verklaring en medische vragenlijst	142
D. Formulier van aangifte van een schadegeval	143
§ 2. Mogelijkheid vs. verplichting tot afleveren van een medische verklaring.	143
§ 3. Wettelijke waarborgen voor de bescherming van de gezond- heidsgegevens van de (kandidaat-)verzekerde	147
A. Op verzoek van de (kandidaat-)verzekerde	147
B. De door de verzekerde gekozen arts	148

C. Nodig voor het sluiten of uitvoeren van de overeenkomst.	151
D. Afleveren aan de (kandidaat-)verzekerde	152
E. Beschrijving van de huidige gezondheidstoestand	156
F. De raadgevend arts van de verzekeraar.	159
Afdeling 4. Medische verklaringen na overlijden.	163
§ 1. Het begrip doodsoorzaak.	164
§ 2. Verplichting tot afleveren.	169
§ 3. Wettelijke waarborgen voor de bescherming van de gezond- heidsgegevens van de overleden verzekerde	170
A. De voorafgaande toestemming.	171
B. De arts van de verzekerde	178
C. Afleveren aan de raadgevend arts van de verzekeraar	179
§ 4. Medische informatie verzameld na een autopsie.	180
Afdeling 5. De teruggave van de medische verklaringen aan de verzekerde of zijn rechthebbenden	181
Afdeling 6. Medische verklaringen in rechtsvergelijkend perspectief.	183
§ 1. Nederland.	184
§ 2. Frankrijk.	188
Afdeling 7. Medisch onderzoek.	193
§ 1. Het medisch onderzoek noodzakelijk voor het sluiten en uitvoeren van de overeenkomst	194
§ 2. De arts die de (kandidaat-)verzekerde aan een medisch onderzoek onderwerpt	196
§ 3. Onduidelijk aan wie de arts de informatie meedeelt.	197
§ 4. Absoluut verbod op gebruik van technieken van genetisch onderzoek.	197
Afdeling 8. Medisch onderzoek in rechtsvergelijkend perspectief	200
§ 1. Nederland.	201
§ 2. Frankrijk.	203
Afdeling 9. Besluit	206
§ 1. Afleveren van een medische verklaring.	207
§ 2. Medisch onderzoek.	210

Hoofdstuk IV.

Het beroepsgeheim (art. 458 Sw.) en de discretieplicht van de artsen en andere personen die optreden in de context van private verzekeringen 215

Afdeling 1. Het beroepsgeheim van artsen die optreden in de context van private verzekeringen 217

§ 1. Wettelijke geheimplichtigen	218
A. Het begrip geneesheer in artikel 458 Sw.	220
B. Uitbreiding van het toepassingsgebied bij formele wet.	223
C. Besluit	227

§ 2. Jurisprudentiële geheimplichtigen	227
A. Vertrouwensopdracht	228
B. Noodzaak	232
C. Maatschappelijk belang	235
D. Besluit	237
Afdeling 2. De discretieplicht van de adviserend arts aangesteld door de verzekeraar en de raadgevend arts van de verzekeraar	237
Afdeling 3. De discretieplicht van een medischdossierbeheerder	239
Afdeling 4. De geheimhoudingsplicht van de artsen die optreden in de context van private verzekeringen in rechtsvergelijkend perspectief	240
§ 1. Nederland	241
§ 2. Frankrijk	244
Afdeling 5. Besluit	248
 Hoofdstuk V.	
De rechten van de (kandidaat-)verzekerde als patiënt	253
 Afdeling 1. Het toepassingsgebied van de wet betreffende de rechten van de patiënt	254
§ 1. Beroepsbeoefenaar	255
§ 2. Gezondheidszorg	255
§ 3. Patiënt	258
§ 4. Rechtsverhoudingen inzake gezondheidszorg	260
A. Een contractuele rechtsverhouding	261
B. Een buitencontractuele rechtsverhouding	266
Afdeling 2. De toepassing van de rechten van de patiënt op het medische onderzoek in private verzekeringen	267
§ 1. Recht op kwaliteitsvolle dienstverlening	267
§ 2. Recht op vrije keuze	269
§ 3. Recht op informatie over de gezondheidstoestand	273
§ 4. Recht op geïnformeerde toestemming	277
§ 5. Rechten met betrekking tot het patiëntendossier	280
§ 6. Recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer	288
§ 7. Recht op klacht	295
§ 8. Nadere regels teneinde rekening te houden met de nood aan specifieke bescherming	296
Afdeling 3. De rechten van de (kandidaat-)verzekerde in rechtsvergelij- kend perspectief	297
§ 1. Nederland	298
A. Recht op informatie	299
B. Recht op toestemming	301
C. Rechten in verband met het keuringsdossier	303

D. Recht op herkeuring.....	304
E. Recht op klacht.....	305
§ 2. Frankrijk.....	306
A. De rechten van de patiënt.....	307
B. De toepassing van de rechten van de patiënt op het medisch onderzoek in private verzekeringen.....	310
Afdeling 4. Besluit.....	311
DEEL IV. BESLUIT EN AANBEVELINGEN VOOR REGULEREND OPTREDEN	
Hoofdstuk I.	
Wijze van het regulerend optreden.....	319
Hoofdstuk II.	
Inhoud van het regulerend optreden.....	325
<i>Bibliografie.....</i>	<i>341</i>
<i>Trefwoordenregister.....</i>	<i>355</i>

LIJST VAN AFKORTINGEN

AERAS	s'Assurer et Emprunter avec un Risque Aggravé de Santé
Algemene antidiscriminatiewet	Wet 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie
Arbeidsovereenkomstenwet	Wet 3 juli 1978 betreffende de arbeids-overeenkomsten
BW	Burgerlijk Wetboek
CA	Code des assurances
CC	Code civil
CMP	Code van medische plichtenleer
Convenant	Convenant van 26 november 1999 inzake de bestrijding van fraude met gezondheidsgegevens
CSP	Code de la santé publique
EVRM	Europees Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden
Franse patiëntenrechtenwet	Loi n° 2002-303 du 4 mars 2002 relative aux droits des malades et à la qualité du système de santé
FSMA	Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (Financial Services and Markets Authority)
Genderwet	Wet 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen mannen en vrouwen
Handvest	Handvest van de grondrechten van de Europese Unie
IVBPR	Internationaal verdrag van 19 december 1966 inzake burgerrechten en politieke rechten
KNMG	Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst
PVK	Protocol verzekeringskeuringen
Racismewet	Wet 10 mei 2007 tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden

Richtlijn 95/46/EG	Richtlijn 95/46/EG van 24 oktober 1995 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrij verkeer van die gegevens
Sw.	Strafwetboek
WBP	Wet van 6 juli 2000 houdende regels inzake de bescherming van persoonsgegevens
Wet BIG	Wet van 11 november 1993 houdende regelen inzake de beroepen in de individuele gezondheidszorg
WGBO	Wet van 17 november 1994 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten in verband met de opnemings van bepalingen omtrent de overeenkomst tot het verrichten van handelingen op het gebied van de geneeskunst
WLVO	Wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst
WMK	Wet van 5 juli 1997 houdende regels tot versterking van de rechtspositie van hen die een medische keuring ondergaan
WOG	KB nr. 79 van 10 november 1967 betreffende de Orde der geneesheren
WPR	Wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt
WVP	Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens
WUG	KB nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen
WvS	Nederlands Wetboek van Strafrecht